

Iedere camouflage en mystificatie is overal en zeker in de kerk uit den boeze.

Dit weten we zeker, dat het pertinent onjuist is als dr Schippers beweert, dat de bekende formule omtrent het voor wedergeboren houden van het zaad des verbonds „niets anders is dan een bejegeningnorm“.

Overduidelijk sprak de synode het uit, dat zij voor alles haar opvatting omtrent de verbondsbepaling wilde canoniseren en verbindend verklaren. Een opvatting, welke ook in de vervangingsformule ongeschonden werd overgenomen en vastgehouden.

Dit weten we zeker, dat dr Schippers over dat „gouden hart“ van de als „goddelijke waarheid“ vastgestelde leer met geen enkel woord rept.

En toch had hij dat moeten doen!

Want in zijn bezwaarschriften keerde hij zich immers juist tegen dit heiligdom van de synodale bepalingen met alle macht! In dat, — door hem nooit herroepen geschrift! — zegt immers óók dr Schippers, óók nu nog, uitdrukkelijk: Die belofte des verbonds „zeggen niet zonder meer tot ieder kind der geloovigen, dat het door God zal worden wedergeboren, m.a.w. het beloofde heil des verbonds metterdaad zal ontvangen. Deze belofte zijn steeds verbonden met den eisch van geloof en bekeering. En deze eisch behoort niet minder wezenlijk tot den inhoud van het verbond, zoodat het Evangelie (of het verbond) nooit tot den mensch komt met belofte alleen, maar steeds in de verbinding van belofte en eisch. Uit het Evangelie, dat de belofte des verbonds brengt, volgt dus blijken den conditioneelen vorm, waarin deze belofte steeds tot ons komt, niet dat wij hen tot wie deze belofte „komen, voor wedergeboren moeten houden.“)

En we vragen nog eens: handhaaft dr Schippers dit woord?

Ja? — waarom zegt hij het dan niet?

Neen? — waarom verzwijgt hij het dan?

De kerk van Christus heeft in dezen recht van vragen om der wille van haar Koning.

En hier komt nog iets bij.

Dr Schippers ontdekte en greep opeens de constructie van een „bejegeningnorm“ — we zagen reeds

*) Verklaring van Gevoelen, p. 48.

wat ze zakelijk waard is — als de panacee voor de kerkelijke moeilijkheden, als de ontvarring van den dogmatischen knoop.

Ik begreep en begrijp er niets van.

Want de voorstelling, dat de regel van het „houden voor“ „niets anders dan bejegeningnorm“ zou zijn was te voren reeds in al haar aspecten gewikt en gewogen. Onder andere in Amersfoort — onder andere in samenwerking met dr Schippers.

In „Rondom „1905““, ontstaan uit den arbeid van den amersfoortschen kring, kan men daar heel veel over vinden.

Met speciaal accent werd daarin vooral aangetoond, dat figuren als prof. Lindeboom, ds T. Bos en dergelijke de verklaring van „1905“ alleen indien ze als „bejegeningnorm“ werd opgevat konden aanvaarden en dat dan ook aldus hebben gedaan.)

Maar tegelijk werd duidelijk gedemonstreerd, dat het onmogelijk was, ja, dat het een falsificatie zou zijn, als men hetzelfde met de verklaring van 1942 zou doen.¹⁰⁾

Deze dingen wist dr Schippers toch als de beste!

Maar hoe kon hij dan toch probeeren een imaginaire positie in te nemen, door middel van een denkbeeldigen tocht over een vernielde brug?

Wat we wel kunnen begrijpen — en helaas al beter gaan begrijpen — is, dat de kerkraad van Rotterdam op de transactie van ds Bouwmeester en dr Schippers reageerde met het negatieve — en handige! — oordeel, dat hij deze verklaring „niet in strijd“ achtte met de gevallen leeruitspraken!

Ongetwijfeld, wie zegt dat een mensch een wezen is met tanden en ooren enz. zegt niets dat „in strijd“ komt met de wezensbepaling van een mensch. Maar geeft hij die bepaling met zoo'n uitspraak zuiver en volledig weer? Is ze er „ten volle mee in overeenstemming“?

„Ten volle in overeenstemming“ met de leeruitspraken was dr Schippers' verklaring niet.

Op het hoogste — en diepte — punt van de kerkelijke crisis verdween hij in den mist.

En de kerk liet hem gaan! C. V.

*) „Rondom „1905““ p. 64, p. 119 (in latere drukken, resp.: 55, 100).

10) Idem, p. 160, 164 (latere drukken, resp.: p. 134, 138).

dan zijns inziens een tegenstelling met het „zuiver uiterlijk“ van het Sinaï-verbond. Daar, bij den Sinaï, zou immers een volk Gods geconstitueerd zijn, waarbij de bindende band louter uiterlijk was. Zoo althans bedoelde schrijver.

Eenmaal tot zulk een contrastteering verleid, door den nasleep van Coccejaansche theologie, en door die van zijn naaste omgeving, gaat bedoeld auteur (Aalders, K. V. 89) de parallellen verder uitwerken.

Tot het nieuwe verbond behooren, dat wordt bepaald — zijns inziens — door een innerlijk werk Gods in de ziel. Maar het oude verbond, van Sinaï, dat was maar nationaal; en dus kwam dáár de wet van buiten af.

Het nieuwe verbond — aldus nog steeds deze auteur — slaat op wat hij noemt „de onzichtbare kerk“; maar het Oude, nu ja, dat zag op de zichtbare. En die is niet veel zaken — zoo hoort men hem..... wel niet zeggen, maar toch wel zoo ongeveer denken. Comparatief denken en meten dan.

Deze opvatting evenwel verteert zichzelf. Want, neem eens even aan, dat er zoo iets als een onzichtbare kerk zou bestaan, we vragen ons af: maar wat is dan hier toch het „nieuwe“? Hoe men het wendt of keert, en hoe men „nieuw“ ook opvat, in den eersten dan wel in den tweeden zin van het woord: altijd is het toch zóó geweest, dat de Heere in den geest dergenen, die deze schrijver tot de „onzichtbare kerk“ zou willen gerekend zien (door God), dat „werk in de ziel“ wrocht, dat hij rekent tot de substantie van dit „nieuwe verbond“. Met andere woorden: had hij gelijk, dan zou de profetie van Jeremia aldus kunnen worden weergegeven: zie, de dagen komen, dat ik wat nieuws zal doen uitspreken: Ik zal n.l. op denzelfden voet voortgaan.

Ja, maar, zoo zal iemand zeggen: dat nieuwe, dat toch ook weer het oude was, is toch insoverre nieuw, als het nu wordt uit-gepeld uit de „nationale“ verhoudingen.

Maar we antwoorden: waar staat dat? De hier gedane belofte is gericht tot de twee huizen van Israël en van Juda. Is dat „nationaal“ of niet?

Indien hier iets nieuws aan Abrahams zaad in uitzicht gesteld wordt, dan is het toch voorzeker een teruggrippen naar het oude.

Nieuw was de toestand geworden in zóóverre, als bij den Sinaï het volk nog in zijn ongedeelde eenheid onder aan den berg lag, terwijl sindsdien het ééne volk in tweeën gespleten is: een tien-stammen-rijk (huis van Israël), en een twee-stammen-rijk (huis van Juda).

Maar door nu tot beide huizen weer te keeren, en in beide huizen zijn verbond weer in te scherpen, komt de Heere tot nieuwe volksformatie, maar dan in o u d e n stijl: beide huizen worden door het verbondsleven weer tot één gemaakt, en de Heerscher, dien men verwacht, die zal niet over een deel van Israël, een tien-stammen-deel, dan wel een twee-

stammen-deel souverain zijn, doch over het weer, van binnen uit, tot zijn eenheid herstelde volk van Abraham. Wat verbindt hechter dan verbondstrouw? Wat is cement, zoo het niet de gemeenschap des Geestes zijn zal?

Ja, dat tienstammenrijk heeft veel zonden begaan, en een tijdlang heeft Jahwe Jozefs tent (tienstammenrijk) verachtelijk laten varen. Het tienstammenrijk heeft zich gesepareerd; en Jerobeam heeft het doen zondigen; en het heeft zich verwijderd van Jeruzalem als centrum en in Dan en Berseba heeft het eigen cultuskernen opgericht. De verharding is over Abrahams zaad voor een deel gekomen. En het andere deel is daarin gevolgd: „ook dezen“ (Jes 28:7) zijn afgeweken; en te roemen was het twee-stammenrijk (het huis van Juda) niet oirbaar. Ja, de verharding is voor een deel over Abrahams zaad, over het ééne bij den Sinaï gelegerde Israël gekomen, en het andere deel is erin gevolgd. En in de laatste jaren, toen de ballingschap van het twee-stammenrijk eerst de bloem onderdempelde in ellende van concentratiekamp en arbeidsinzet (dienstbaarheid onder heidenen), heeft nog het aanvankelijk met vrede gelaten deel geroemd tegen de door den heidenschen tyrann afgehouwen takken. Tot het laatste moment toe pochte de een tegen den ander. De eene helft van Israëls huis pochte tegen de andere: slechte vijgen zijt gij, goede wij; een bijtetroep zonder bijtenkorf, ziedaar uw beeld; een bijtetroep in de korf, ziedaar het onze.

Maar tenslotte heeft God BEIDE partijen, en BEIDE huizen in de ellende laten komen: beide huizen kwamen in het oordeel van de ballingschap.

Doch zie, straks wendt de Heere beider lot tezamen. Hij zal hen weer bijeen doen komen, niet in een politieke heroriëntatie, die op de oude contrasten voortbouwt, doch door in BEIDE huizen van zijn Geest te geven tot bekeering, bekeering tot den God van Sinaï-Horeb. De verharding is over Israël voor een deel gekomen. Maar dat duurt niet een onbepaalde tijd. Er zal wat nieuws zijn, o ja, iets bijzonder nieuws: BEIDE huizen worden weer voor één Verbondsgod gewonnen en voor één verbondswet zullen ze samen weer warm loopen. De verharding over het ééne huis zal duren, totdat de volheid der kinderen Abrahams weer ingegaan zal zijn door de enge poort; en alzoo, op deze manier, zal heel Israël weer zalig worden, een uitverkoren volk, uitverkoren tot het hebben van de verbonden, en van de wet, en van de sacramenten, en tot het ontvangen van Messias.

Zie, dit is iets nieuws. Zoo nieuw, dat de profeet, die aan enkele eeuwen van scheiding van beide huizen gewoon geraakt is, zeggen moet: als dat gebeurt, wel, dan zal Jahwe iets nieuws gedaan hebben.

Menschen, menschen, we zullen weer één zijn. Niet een Jerobeamscultus in Dan-Berseba tegenover een Rehabeams-cultus in Jeruzalem.

Niet een pochen van tien tegen twee en van twee tegen tien. Niet een glorieeren van latere slachtoffers der rampen tegen de eerste. Niet een greep naar wereldmacht, die beide gevestigde koningsmachten en dynastieën zal verdeeld houden. Maar een Unie-van-Israël, en deze van binnen uit, omdat de Geest weer werken gaat. Krachtiger dan tevoren.

Niet met andere, doch met betere beloften, sterker aangedrongen, en van intensiever genadewerking sprekend, en deze werkend.

Dat zal nieuw zijn.

Maar dat de Geest het hart aangrijpt bij de uitverkorenen, dat is zoo oud als de wereld. En, dat de wet van buiten komt, is dat soms iets ouds, dat bij het nieuwe verdwijnt? Welnee: altijd komt de wet van buiten, ook na de ballingschap; en steeds zal Jahwe door de poort van oog en oor het hart zoeken, en altijd zal de uitwendige roeping met de inwendige gepaard gaan, om kracht-tot-zaligheid te oefenen waar het de Heere wil in zijn verheven vrijmacht.

Zoo is het nieuwe inderdaad aanwezig. Het is ook metterdaad een nieuwe constitutie, insoverre het een schande, die tegen de bondsconstitutie inging, zal te niet doen. En de kerkformatie door kerkherstel, van binnen uit geboren, die zal derhalve beginnen na de ballingschap, en zich voortzetten in het Nieuwe Testament, en haar kroon bereiken in den dag der dagen.

Maar laat het nieuwe verbond niet dateeren op het Nieuwe Testament. Want die zóó dateert, die dateert — te laat.

En wie te laat dateert, die dateert te zwak.

Zoo vaak toch „iets nieuws“ (ook in dezen zin) zich baan breekt, wordt hetgeen achter ligt, geantiqueerd, voor oud verklaard, en voor nabij de verdwijning. In het nieuwe komt het oude terug, doch in vernieuwden vorm, en met versterkte heerlijkheid, en geïntensiverde kracht. Wie na de ballingschap de herstelde eenheid van Israël geniet, die geniet meer dan de man, die Sinaï beleefd heeft. Volksherstel is meer dan volksformatie. Bij een verzoening komen betere beloften los dan bij de eerste nadering. Amantium irae amoris integratio est: toen Jahwe zijn volk trouwde, toen was de liefde sterk, en de beloften waren goed; maar toen Hij deze zijn inmiddels weggelopen vrouw (Ezechiël 16) weer in huis haalde, ondanks alles, toen was de liefdebetooning sterker, en de beloften waren nóg beter. Toen kwam dan ook de Christus naderbij, die geven kon wat Mozes nog niet had geschenken: een Verbond, dat niet meer werd gebroken door de huizen Jacobs. K. S.

UIT DE SCHRIFT

EEN NIEUW VERBOND MET BEIDE HUIZEN.

Zie, dagen komen, luidt het woord des HEEREN, dat ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten.

Jeremia 31:31.

Een nieuw verbond.....

„Nieuw“ kan in den bijbel heel wat beteekenen.

Het kan aanduiding zijn van een radicaal nieuw ding; maar ook van een ding, dat vernieuwd is.

Radikaal nieuw is datgene, wat, althans in zijn genesis, zijn oorsprong, in geen enkel gegeven van vorige dagen steun vond, of daarin zoo vermogen te wortelen.

Maar vernieuwd is al datgene, wat in beginsel reeds eerder aanwezig was, wat door allerlei kwaden invloed was afgeknabbeld en ontluisterd en ontaard; terwijl dan een krachtige en acute en insoverre verrassende en (ver)nieuw(ende) invasie van goddelijke kracht zich met dit gedegeneerde ding gaat inlaten, de aan zijn wezen en doel vreemde elementen eruit verwijdert, en zoo het geheel gaat zuiveren en op-nieuw aan de oorspronkelijke ordinantie laat beantwoorden. Het is dan gezuiverd, vernieuwd; en, waar Gods dagen immer beter zijn dan de voorafgaande, tegelijk verbeterd en op hooger plan gezet, en dienstbaar gesteld aan de toekomst, gelijk de God van Raad en Sterkte zich deze heeft ingedacht in zijn besluit.

Hoe nu in een bepaalde Schriftplaats dat woord „nieuw“, bedoeld is, zal telkens het verband hebben te beslissen. Althans wanneer het „nieuwe“ iets (of iemand) is, welks oorsprongen reeds in het verleden liggen.

Alleen in dat geval toch kan de betekenis van „nieuw“ nog als vraag-stuk gelden; in het andere geval is de zaak al dadelijk beslist.

We zullen dus uit het verband hebben na te gaan, hoe „nieuw“ bedoeld is in Jeremia 31:31, als de profeet een „nieuw verbond“ ziet opgericht worden door Jahwe met zijn beide huizen. Zijn BEIDE huizen.

Het huis van Israël. Het huis van Juda.

Nu heeft iemand eens beweerd, dat het hier gaat om een „nieuw constituerend begin“; en daaruit willen afleiden, dat het nieuwe verbond in tegenstelling met het oude (van den Sinaï) zou bestaan in, beter gezegd: zou leiden tot: de vorming van een nieuw volk, een volk des HEEREN, zóó dat de bindende band „zuiver innerlijk“ is. „Zuiver innerlijk“, dat is